
Música d'ultramar per a la Guerra d'Àfrica: havaneres i imaginari colonial a la Catalunya del 1860

Anna Costal Fornells*^{†1} and Joan Gay Puigbert*^{‡1}

¹Escola Superior de Música de Catalunya – España

Resumen

L'any 1860, el retorn del Batalló de Voluntaris Catalans de la Guerra d'Àfrica va provocar una efervescència patriòtica sense precedents a Barcelona. El general Prim s'havia proclamat victoriós d'un conflicte bèl·lic instigat pel govern d'Isabel II amb l'objectiu de demostrar a les potències europees que el Regne d'Espanya encara podia competir en la carrera colonial. A més de la construcció de nous símbols nacionals, com ara les batalles de Tetuán o de Castillejos, aquella guerra va quedar unida al gest pausat d'un ball de parella, a les lletres exòtiques i seductores, a la cadència d'un ritme particular que remetia, indubtablement, a la província d'ultramar. Les havaneres, anomenades generalment *americanes* a Catalunya, van irrompre amb força entre totes les classes socials i en múltiples fórmules musicals i escèniques: les cantaven els músics cecs pels carrers de les ciutats, s'imprimien en fulls volants que circulaven ràpidament, es ballaven en salons, envelats i jardins d'esbarjo, i es van convertir en un número imprescindible de les primeres sarsueles en català. La disputa pels territoris al Marroc no tenia res a veure amb Cuba, però sí amb un nou imaginari colonial que la música, el ball i els escenaris aconseguiren transmetre més ràpidament que qualsevol notícia publicada a la premsa.

El vincle en termes de política colonial entre el boom social i cultural de les havaneres a Catalunya i la Guerra d'Àfrica no s'havia plantejat mai abans en aquests termes tan directes. Presentem una comunicació que és fruit d'una recerca prèvia encarregada per la Fundació Ernest Morató de Palafrugell i realitzada per Joaquim Rabaseda, Joan Gay i Anna Costal, que vam publicar en forma de llibre fa poc més d'un any (*Les primeres havaneres a Catalunya. Imperialisme i sensualitat abans de* Carmen, Rafael Dalmau, 2023).

Contraseña: Colonialisme, Identitat nacional, Havanera, Imaginaris sonors, Circulació de repertoris

*Ponente

[†]Autor correspondiente: acostal@esmuc.cat

[‡]Autor correspondiente: jgay@esmuc.cat